

Razumkov
centre

**УКРАЇНА 2020-2021:
НЕВИПРАВДАНІ ОЧІКУВАННЯ,
НЕОЧІКУВАНІ ВИКЛИКИ**
(аналітичні оцінки)

**UKRAINE 2020-2021:
INFLATED EXPECTATIONS,
UNEXPECTED CHALLENGES**
(Assessments)

- ✓ Пандемія COVID-19 негативно вплинула на глобальну та національну безпеку, процеси мирного врегулювання та гуманітарну ситуацію в зоні конфлікту
- ✓ Росія залишається головною зовнішньою загрозою. Ситуація на Донбасі не покращилася, проблема Криму – «заморожена». Зросла актуальність російської військової загрози на південному напрямі та в Азово-Чорноморському регіоні
- ✓ Завершився черговий етап реформ у секторі безпеки і оборони, започаткованих у 2014-2016рр. Затверджена нова Стратегія національної безпеки, однак процес прийняття нового Закону про СБУ затягується

- ✓ Якісних змін і «проривів» на пріоритетних зовнішньополітичних напрямках не спостерігалось
- ✓ Не справдилися надії на прогрес у врегулюванні/мінімізації російсько-українського конфлікту. Кремль, блокував переговорний процес, продовжував агресивну, ворожу політику, використовуючи весь арсенал гібридної війни
- ✓ Спостерігався певний прогрес на європейському і євроатлантичному напрямках. Тривав інтенсивний політичний діалог і активізація співробітництва з ЄС і НАТО
- ✓ Відносини з США були складними і суперечливими. Водночас, українській владі вдалося уникнути втягування у внутрішні конфлікти в США
- ✓ У відносинах з сусідніми країнами ситуація була неоднозначною. Тривав конфлікт з Угорщиною, офіційні контакти Києва з Мінськом призупинені. Є певна позитивна динаміка у відносинах з Польщею, Словаччиною і Молдовою
- ✓ Просування України у світі було обмеженим та гальмувалося комплексом внутрішніх і зовнішніх чинників

- ✓ Відсутність у влади системного бачення моделі розвитку країни і суспільства зумовлювала непослідовність управлінських рішень, асиметричність і неоднозначність процесів реалізації реформ у різних сферах
- ✓ Концентрація влади у Президента, нездатність Парламенту та «монобільшості» реалізовувати свої конституційні повноваження, неоднозначна кадрова політика, призвели до послаблення парламентського контролю, зниження рівня підзвітності і відповідальності влади в цілому
- ✓ Процеси реформування судових та правоохоронних органів згідно з підходами нової влади не призвели до відчутних позитивних результатів. Вплив інших владних інститутів (та інших суб'єктів) на судові та антикорупційні органи, у поєднанні з їх «хронічними» внутрішніми проблемами, мали наслідком серйозні кризові явища
- ✓ Президент та його партія «Слуга народу» втратили значну частину своєї суспільної підтримки, тоді як рівень підтримки опозиційних сил (ОПЗЖ, Європейська Солідарність) – зріс. Партійна система стала більш поляризованою. Водночас, альтернатива «партії влади», прийнятна для більшості виборців, наразі відсутня
- ✓ Завершено формування нового адміністративно-територіального устрою на базовому (територіальні громади) і субрегіональному (райони) рівнях, проведено вибори до органів місцевого самоврядування, що мають розширені повноваження. Затвердження реформи децентралізації на конституційному рівні не відбулося.

КОНСТИТУЦІЙНІ ІНІЦІАТИВИ ПРЕЗИДЕНТА В.ЗЕЛЕНСЬКОГО

Проекти законів про внесення змін до Конституції, подані Президентом:

	Висновок КСУ щодо відповідності вимогам Конституції	Попереднє схвалення (>1/2 Верховної Ради)	Імовірність ухвалення конституційних змін (>2/3 Верховної Ради)	Очікувані результати щодо утвердження прав і свобод людини (ч.2 ст.3 Конституції України)
Щодо скасування адвокатської монополії (реєстр. №1013)	позитивний	03.12.2019	висока	позитивні
Щодо закріплення повноважень Президента України утворювати незалежні регуляторні органи, Національне антикорупційне бюро України, призначати на посади та звільняти з посад Директора Національного антикорупційного бюро України і Директора Державного бюро розслідувань (реєстр. №1014)	✗ негативний	-	-	негативні
Щодо законодавчої ініціативи народу (реєстр. №1015)	позитивний, із зауваженнями	-	низька	радіше негативні
Щодо уповноважених Верховної Ради України (реєстр. №1016)	✗ негативний	-	-	несуттєві
Щодо зменшення конституційного складу Верховної Ради України та закріплення пропорційної виборчої системи (реєстр. №1017)	позитивний, із зауваженнями	-	середня	суперечливі
Щодо додаткових підстав дострокового припинення повноважень народного депутата України (реєстр. №1027)	✗ негативний	-	-	суперечливі
Щодо консультативних, дорадчих та інших допоміжних органів Верховної Ради України (реєстр. №1028)	позитивний	14.01.2020	висока	несуттєві
Щодо децентралізації влади (реєстр. №2598) ВІДКЛИКАНИЙ 16.01.2020	-	-	-	суперечливі

- ✓ Кризове падіння вітчизняної економіки у 2019-2020р. (до початку «коронакризи»), внаслідок низької кваліфікаційної спроможності нової влади, неефективності її економічної політики
- ✓ Поглиблення депресивності промисловості, що означає втрати для всього економічного середовища країни
- ✓ Погіршення інвестиційної привабливості вітчизняної економіки, згорання інвестиційних намірів, утікання іноземних інвестицій, насамперед внаслідок кризи судової системи, відсутності верховенства права, нестабільності податкового законодавства
- ✓ Низька доступність кредитних ресурсів для реального сектору, внаслідок високих ставок і перетікання коштів у ринок ОВДП («ефект витіснення»)
- ✓ Повне і своєчасне виконання зовнішніх зобов'язань, отримання зовнішніх ресурсів без прив'язки до фінансування з боку МВФ, поповнення міжнародних резервів НБУ

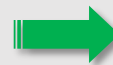

- ✓ Суттєво уповільнились темпи впровадження ініціатив, що були передбачені Енергетичною Стратегією України до 2035 р.
- ✓ Відкрився ринок природного газу для населення, що надало можливість домогосподарствам самостійно обирати постачальника
- ✓ Зменшилась продуктивність інституцій, відповідальних за вироблення та реалізацію державної політики в енергетичній галузі.
- ✓ Загострилась проблема втрати фінансової спроможності базових підприємств галузі через стрімке зростання боргів на ринках електроенергії та газу
- ✓ Погіршились настрої інвесторів через невиконання Урядом України взятих на себе зобов'язань перед сектором альтернативної енергетики.

- ✓ Подальше згортання соціальних функцій держави та зниження якості суспільних благ, прискорені темпи «десоціалізації»
- ✓ Зростання рівня бідності та падіння доходів населення
- ✓ Коронакриза виступила тригером посилення проблеми зайнятості та зростання безробіття
- ✓ Ініціювання Урядом масштабних проектів підтримки середнього та малого бізнесу
- ✓ Незадовільна боротьба з коронавірусною інфекцією COVID-19, зокрема, щодо організації постачання якісних вакцин та вакцинації

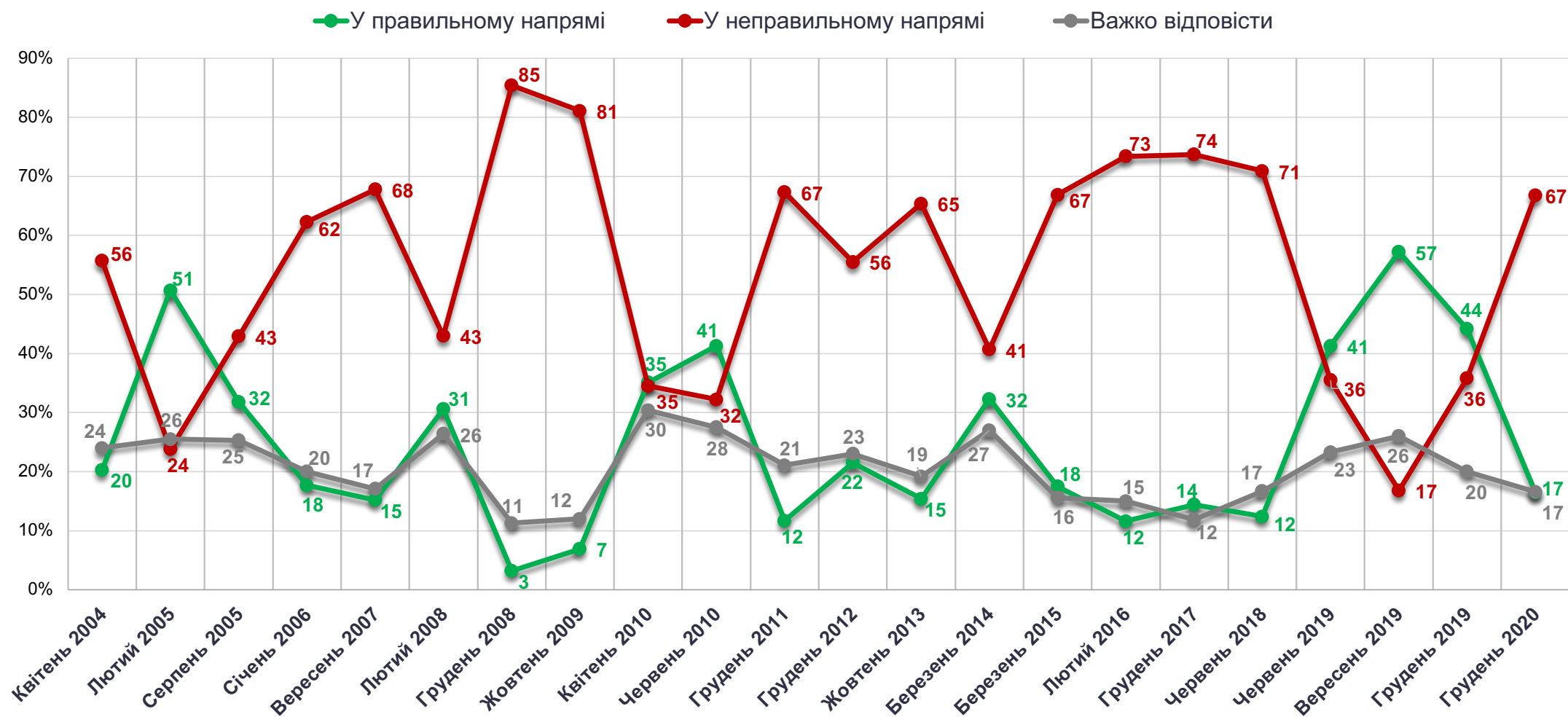
- ✓ Неоднозначні структурно-кадрові трансформації в інституціях, відповідальних за формування та реалізацію гуманітарної політики, незавершеність процесу вироблення її стратегічних засад та законодавчого забезпечення в найбільш «чутливих» сферах (зокрема, мовна, етнонаціональна, інформаційна політика).
- ✓ Здійснення заходів державної підтримки закладів культури, туристичної галузі, креативних індустрій, спрямованих на подолання негативних наслідків від карантинних заходів.
- ✓ Активна позиція церков і релігійних організацій в питаннях забезпечення свободи совісті, захисту традиційних цінностей, сім'ї, а також їх участь у виборах до органів місцевого самоврядування. Збереження (а подекуди - посилення) напруженості у відносинах між деякими церквами.
- ✓ Продовження процесів трансформації наративів у політиці національної пам'яті та гуманітарній освіті, що супроводжувалося політичними дискусіями. Намагання опонентів заблокувати ці процеси, у т.ч. через залучення судових органів.

РЕФОРМУВАННЯ РІЗНИХ СФЕР

	2019	2020		2019	2020
Популяризація України у світі			Реформа управління державною власністю		
Реформа системи національної безпеки і оборони			Судова реформа		
Децентралізація та реформа місцевого самоврядування			Реформа фінансового сектору		
Реформа правоохоронної системи			Програма енергонезалежності та реформа енергетики		
Реформа державного управління			Реформа сільського господарства		
Дерегуляція та розвиток підприємництва			Податкова реформа		
Реформа освіти			Реформа системи охорони здоров'я		

ТЕНДЕНЦІЇ СУСПІЛЬНИХ НАСТРОЇВ

Якщо говорити в цілому, як Ви вважаєте, події в Україні розвиваються у правильному чи неправильному напрямі?

ГРОМАДСЬКА ДУМКА ПРО СИТУАЦІЮ В КРАЇНІ

Як протягом року змінилося становище в Україні у наведених сферах? (баланс)

	Грудень 2016	Грудень 2017	Грудень 2018	Грудень 2019	Грудень 2020
Міжнародний імідж України	 -4,6	 -10,5	 4,2	 9,9	 -20,4
Обороздатність країни	 18,5	 17,6	 16,4	 16,1	 -12,7
Рівень демократії	 -21,0	 -28,5	 -29,6	 -4,8	 -25,3
Рівень свободи слова	 -19,4	 -25,1	 -27,1	 -5,1	 -20,2
Економічне становище країни	 -73,4	 -67,7	 -61,2	 -17,8	 -74,5
Рівень добробуту власної родини	 -69,5	 -58,5	 -52,2	 -22,6	 -61,6
Рівень цін і тарифів	 -87,3	 -84,6	 -82,2	 -55,3	 -80,3
<u>Ситуація у країні в цілому</u>	 -70,3	 -65,5	 -61,6	 -15,2	 -67,3

Як реформи та дії влади в різних сферах впливають на ваше особисте становище? (баланс)

Баланс = “позитивно”(%) – “негативно”(%)	Грудень2015		Грудень2016		Грудень2017		Грудень2018		Грудень2019		Грудень2020	
Популяризація України у світі		22,1		9,3		7,8		5,1		17		2,9
Реформа системи національної безпеки і оборони		15,5		5,2		3,7		4,5		13,5		-6,5
Децентралізація та реформа місцевого самоврядування		-2,7		-5,8		-0,4		0,7		12,9		7,5
Оновлення влади та люстрація		-8,8		-12,6		-10,5		-18,4		11,9		-11,4
Реформа правоохоронної системи		10,3		-5,9		-9,2		-11,7		0,5		-15,8
Реформа державного управління		-7,5		-15,7		-17,2		-16,3		0,5		-14,6
Дерегуляція та розвиток підприємництва		-10,4		-16,4		-15,5		-16,7		-1,1		-20
Реформа освіти		-6,8		-16,1		-17,8		-14,4		-3,6		-26,4
Реформа управління державною власністю		-9,5		-20,3		-19,1		-19,8		-4,9		-23,6
Судова реформа		-6,9		-17,2		-19		-21,2		-5,2		-12,4
Реформа фінансового сектору		-16,4		-29,4		-23,1		-24,5		-6,3		-26,7
Програма енергонезалежності та реформа енергетики		-20,4		-33,9		-22,2		-40,4		-6,6		-43,4
Реформа сільського господарства		-11,4		-22,1		-22,1		-24,5		-10,2		-25,6
Податкова реформа		-18,9		-29,2		-25		-28,2		-11,3		-34,2
Реформа системи охорони здоров'я		-24,6		-35,4		-43,3		-38,5		-23,9		-50

Як впливають реформи та дії влади в різних сферах на ваше особисте становище? (% опитаних)

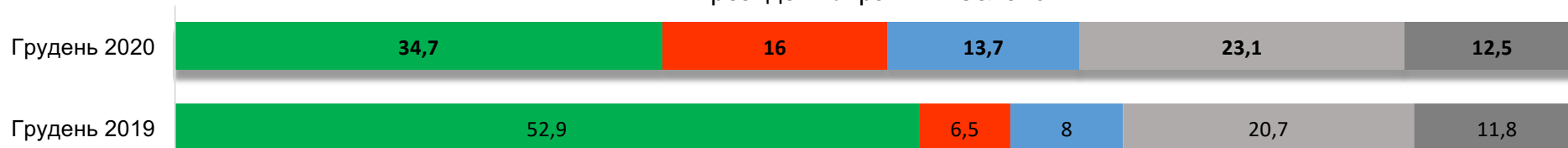

ГРОМАДСЬКА ДУМКА ЩОДО ПРОЦЕСІВ РЕФОРУВАННЯ КРАЇНИ

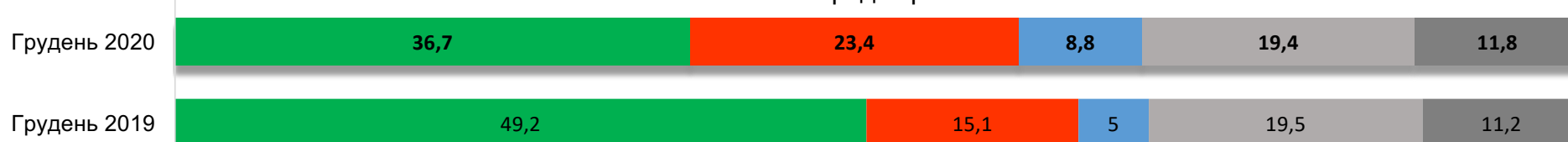
Дії яких органів влади та політиків сприяють проведенню реформ, а яких – перешкоджають їм?
(% опитаних)

- Самі здійснюють реформи або сприяють їх проведенню
- Перешкоджають проведенню реформ
- Не впливають на проведення реформ
- Нічого не знаю про їх вплив на реформи
- Важко відповісти

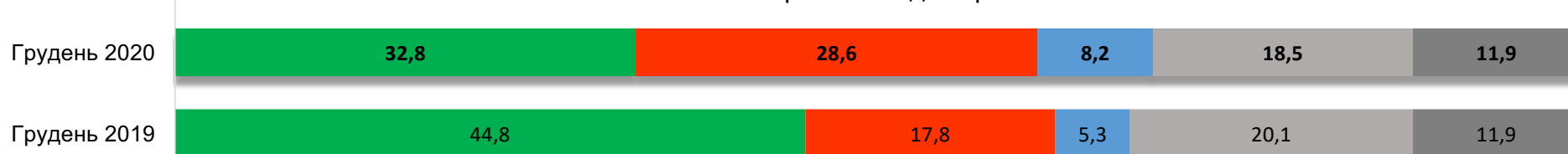
Президент України В.Зеленський

Уряд України

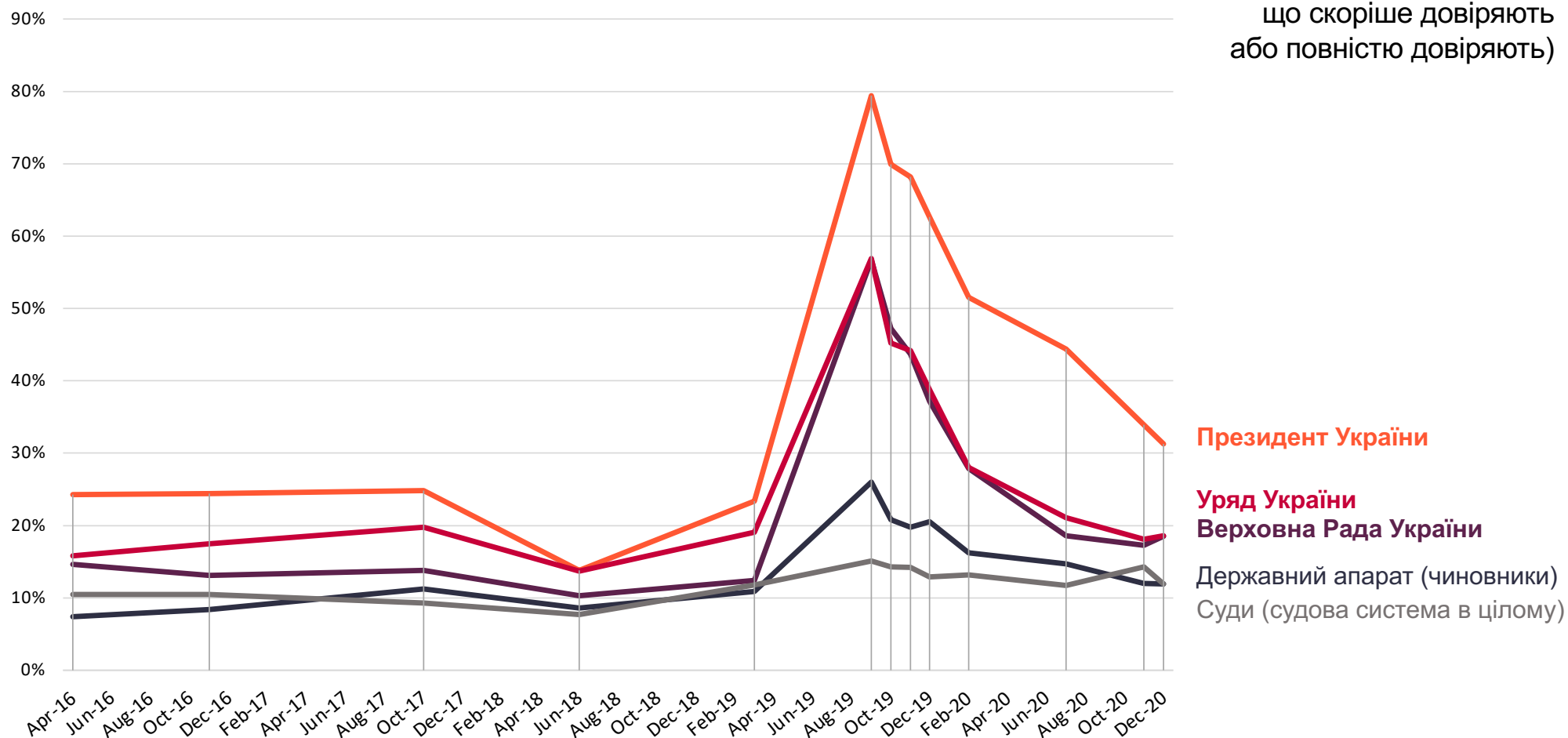

Верховна Рада України

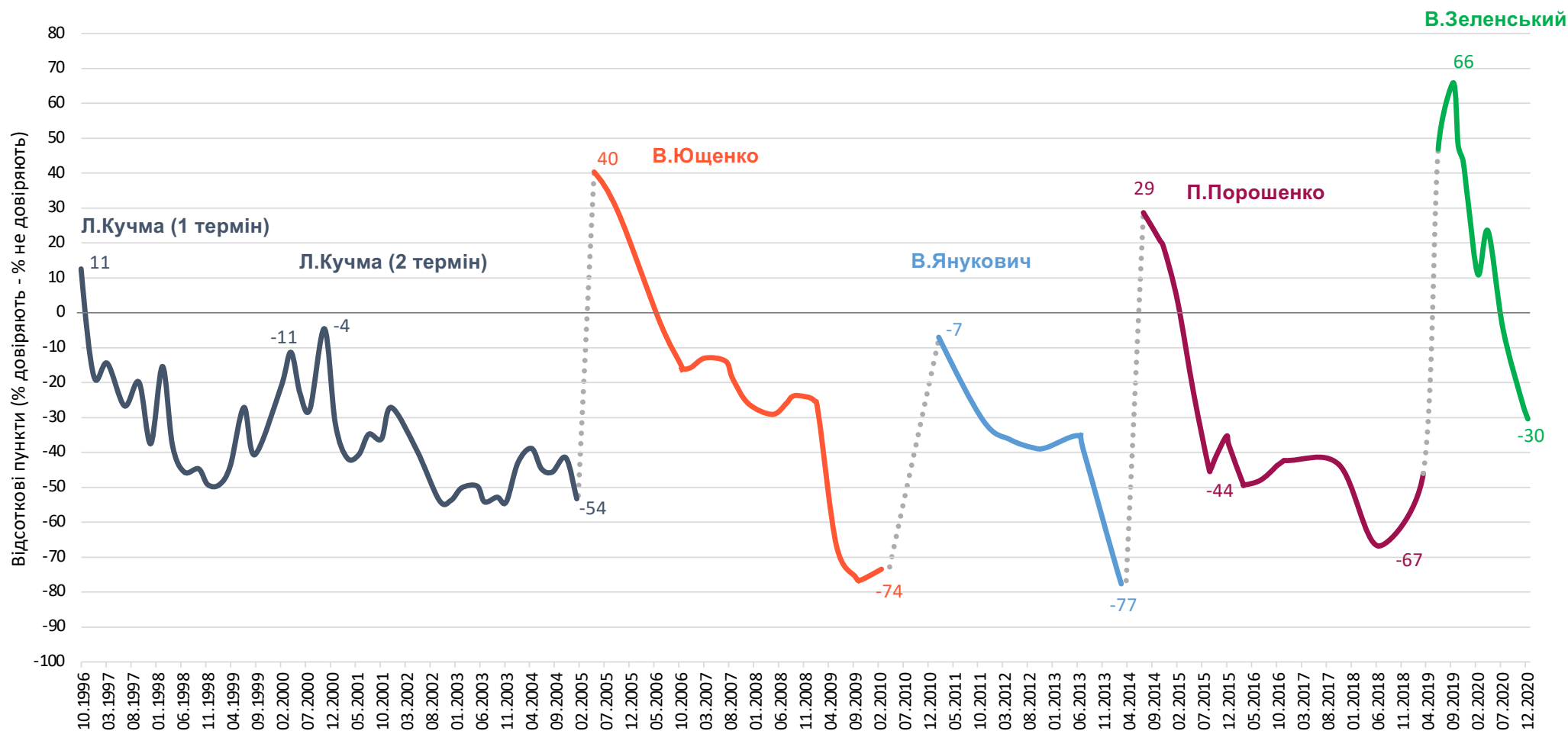

ТЕНДЕНЦІЇ ДОВІРИ ДО ДЕРЖАВНИХ ІНСТИТУТІВ

Зараз я називатиму окремі соціальні інститути. Якою мірою Ви їм довіряєте? (% опитаних, що скоріше довіряють або повністю довіряють)

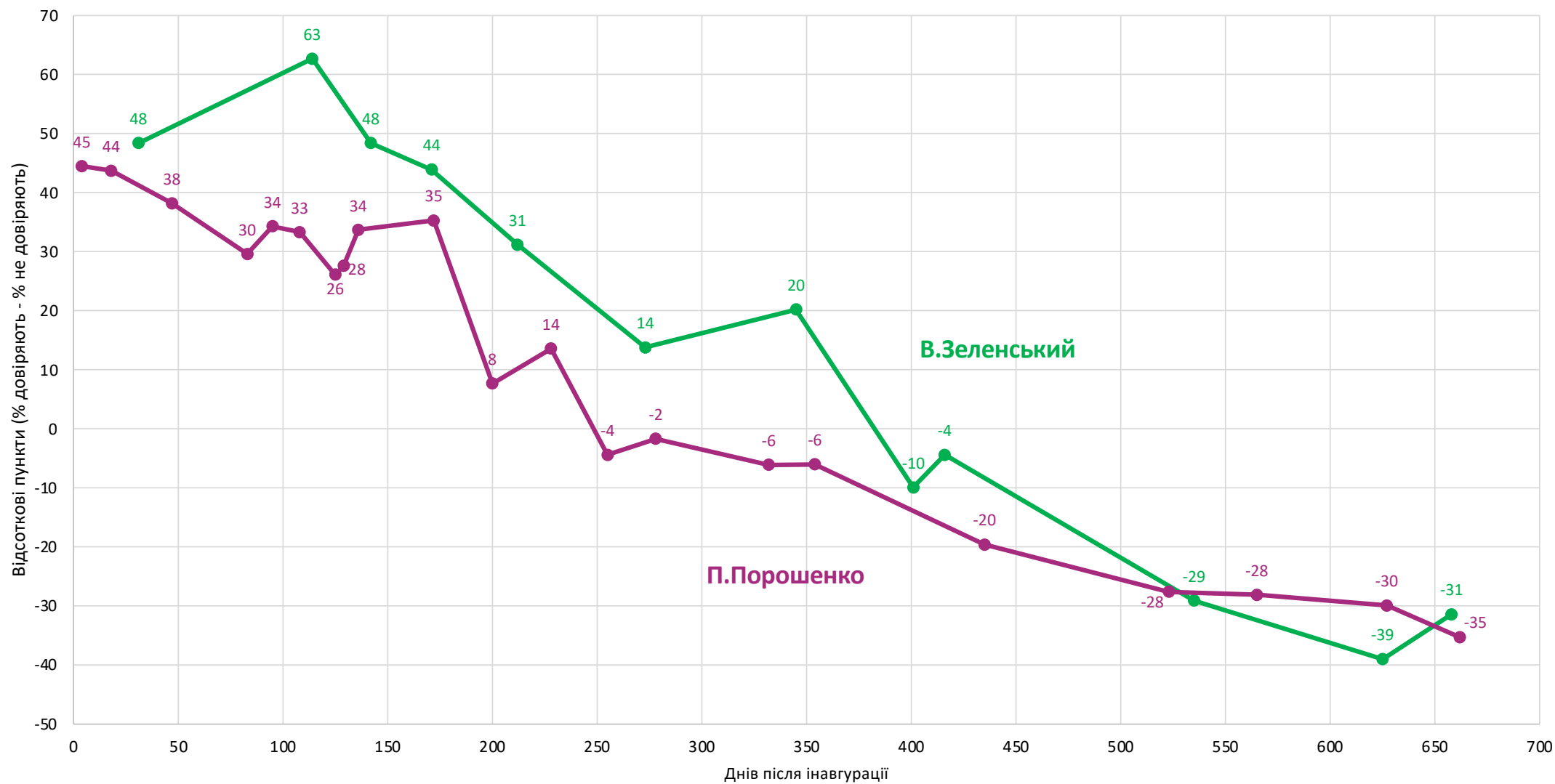
Баланс суспільної довіри до Президента України (1996-2020)*

* Дані до листопада 2016 року наведено за опублікованими результатами досліджень Інституту економіки та прогнозування НАН України (Балакірева О.М., Дмитрук Д.А. Оцінка соціально-політичної ситуації наприкінці 2016 року // Український соціум, 2016, № 4(59) – С.115)

Порівняння динаміки балансу суспільної довіри з дня інавгурації: П.Порошенко – В.Зеленський

- Деструктивний вплив Росії на ситуацію в Україні зростатиме, особливо – за умов наростання соціально-економічних та політичних проблем у самій Росії, а також посилення міжнародного тиску на неї.
- Можливі нові ініціативи та зміна «технологій» врегулювання конфлікту на Донбасі, актуалізація питання деокупації Криму, проте шанси на досягнення прогресу у вирішенні обох проблем є незначними.
- Активізація просування Україною стратегічного курсу на набуття членства в НАТО, що може ускладнюватися як внутрішньо- так і зовнішньополітичними чинниками.
- Ключовим викликом для сектору безпеки буде забезпечення безперервного та ефективного виконання завдань у процесі перерозподілу функцій та повноважень між його складовими.

- Російська агресія залишатиметься головною зовнішньою загрозою. На міжнародних майданчиках (ООН, ОБСЄ, ПАРЄ,) продовжуватиметься позиційне протистояння російському впливу
- У сфері європейської та євроатлантичної інтеграції України очікується помірний прогрес. Є підстави розраховувати на висхідну динаміку українсько-американського партнерства
- Водночас, передумовою реалізації позитивних очікувань буде реальний прогрес у реалізації внутрішніх реформ, найбільш чутливих для співпраці України з її головними міжнародними партнерами (судова реформа, антикорупція та ін.)
- Відносини з КНР будуть проблемними і неоднозначними
- У стосунках з країнами світу в інших регіонах, загалом триватиме інерція попередніх політико-дипломатичних контактів і зберігатиметься status quo

- Президент намагатиметься повернути частково втрачену публічну підтримку, демонструючи «рішучі кроки» на найбільш актуальних для суспільства ділянках (війна з Росією, «деолігархізація», розбудова інфраструктури та ін.). У разі позитивної динаміки, можна очікувати проголошення намірів про «другий термін».
- Дострокові парламентські вибори не виключені, проте їх ймовірність не є високою, з огляду на загрозу втрати парламентських позицій для «партії влади». Персональний склад Кабінету Міністрів може бути змінений, проте його відставка є малоімовірною, з огляду на складність затвердження у Верховній Раді нового складу Уряду
- Рівень взаємного відчуження між державою і суспільством залишатиметься високим. З метою «відновлення довіри» влада може вдатися до кроків, що зменшуватимуть вагу представницької влади (зменшення кількості депутатів, запровадження інструментів прямого народовладдя, тощо), проте не загрожуватимуть повноваженням Президента
- На тлі подальшого послаблення центральної влади прогнозовано зростатиме вплив місцевих еліт, інституціоналізований через результати місцевих виборів 2020р. Президент та його оточення прагнуть завершити процес конституційного оформлення децентралізації у вигляді, що сприятиме збереженню політичного впливу президентської влади.

- Слабка позитивна економічна динаміка (зростання реального ВВП 2,5%), переважно зумовлена низькою кризовою базою порівняння, а також поступовим відновленням зовнішнього попиту
- Незначне інфляційне прискорення, що супроводжуватиметься слабкою девальвацією, нададуть підтримку експортній спроможності і ВВП загалом
- Зовнішньоборгові позиції України не матимуть дефолтних ознак, хоча частину виплат Україна змушена буде зробити за рахунок резервів

- Подальша криза соціальної системи: високий рівень трудової, бізнес- і освітньої міграції, яка вже зараз стає безповоротною, зміна вікової структури суспільства на користь зростання критичної маси осіб похилого віку
- Зростання частки прекаріату серед працездатної частини населення, істотне зниження рівня доходів і стандартів життя більшої частини населення
- Влада навряд чи буде в змозі провести процес вакцинації оперативно, відповідно до планових розрахунків. Цей процес все більше набуватиме політизованого характеру
- Панування примітивної підприємницької моделі економічного розвитку посилюватимете соціальну напругу, зумовлюватиме підвищення рівня криміналізації суспільства, знижуватиме і без того невисокий рівень внутрішньої соціальної толерантності

- На енергетичних ринках продовжать діяти регуляторні обмеження, що не дозволить забезпечити конкуренцію та створити належні умови для залучення інвестицій
- Збільшиться увага до питань, пов'язаних із енергетичним переходом та досягненням вуглецевої нейтральності економіки України
- Поглиблення кризових явищ у галузі не дають підстав говорити про перспективи підвищення обсягів власного видобутку газу та нафти, а також зменшення рівня імпортозалежності у 2021 р.

- Активізація інформаційної складової російської гібридної агресії через використання традиційних і «нових» медіа, політичних і громадських (у т.ч. навколоцерковних) структур, які ретранслюють російське бачення розвитку подій в Україні і пропагують цінності «російського світу».
- Актуалізація тематики оцінок історії і сучасності України, пам'ятних подій і видатних постатей в контексті відзначення 30-річчя Незалежності України, а також інші пов'язані з цим події, можуть спричинити посилення дискусій в суспільстві та їх політизацію.
- Наявність різноспрямованих центрів впливу у структурах, що відповідають за вироблення та реалізацію державної гуманітарної політики, а також втручання в ці питання органів судової влади, ставлять під сумнів ухвалення узгодженої державної стратегії гуманітарної політики та її збалансоване законодавче забезпечення.

ДЯКУЄМО ЗА УВАГУ!